

Vleermuizenonderzoek Doelenveld te Alkmaar

Een onderzoek naar de aanwezigheid en verspreiding van vleermuizen in verband met
de herinrichting van plangebied Doelenveld

W. den Boer

2009

Opdrachtgever
Gemeente Alkmaar

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Bovendijk 35-G
2295 RV Kwintsheul

Hazenkoog 35-A
1822 BS Alkmaar

www.vandergoesengroot.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doel van het onderzoek	3
1.2	Het plangebied	3
2	Flora en faunawet	4
2.1	Zorgplicht.....	4
2.2	Verbodsbepalingen	4
2.3	Vrijstellingen.....	4
2.4	Ontheffingsmogelijkheid.....	4
2.5	Procedure	4
3	Methode	6
4	Resultaten	7
4.1	Verblijfplaatsen	7
4.2	Vliegroutes	7
4.3	Foerageergebieden.....	7
5	Conclusies en aanbevelingen.....	8
6	Literatuur	9
Bijlage 1	Baltsplaatsen Gewone dwergvleermuis	10

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

In de gemeente Alkmaar wordt de herinrichting voorbereid van de projectlocatie Doelenveld. De geplande werkzaamheden omvatten zowel sloop en renovatie van bestaande bebouwing als nieuwbouw. In het kader van de Flora- en faunawet dient de betreffende locatie onderzocht te worden op aanwezigheid van beschermde flora en fauna.

In opdracht van de Gemeente Alkmaar heeft ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot in juni 2009 een *quickscan* uitgevoerd (DE BEER & DE GROOT, 2009). Op grond dit bezoek bleek vervolgonderzoek naar vleermuizen noodzakelijk.

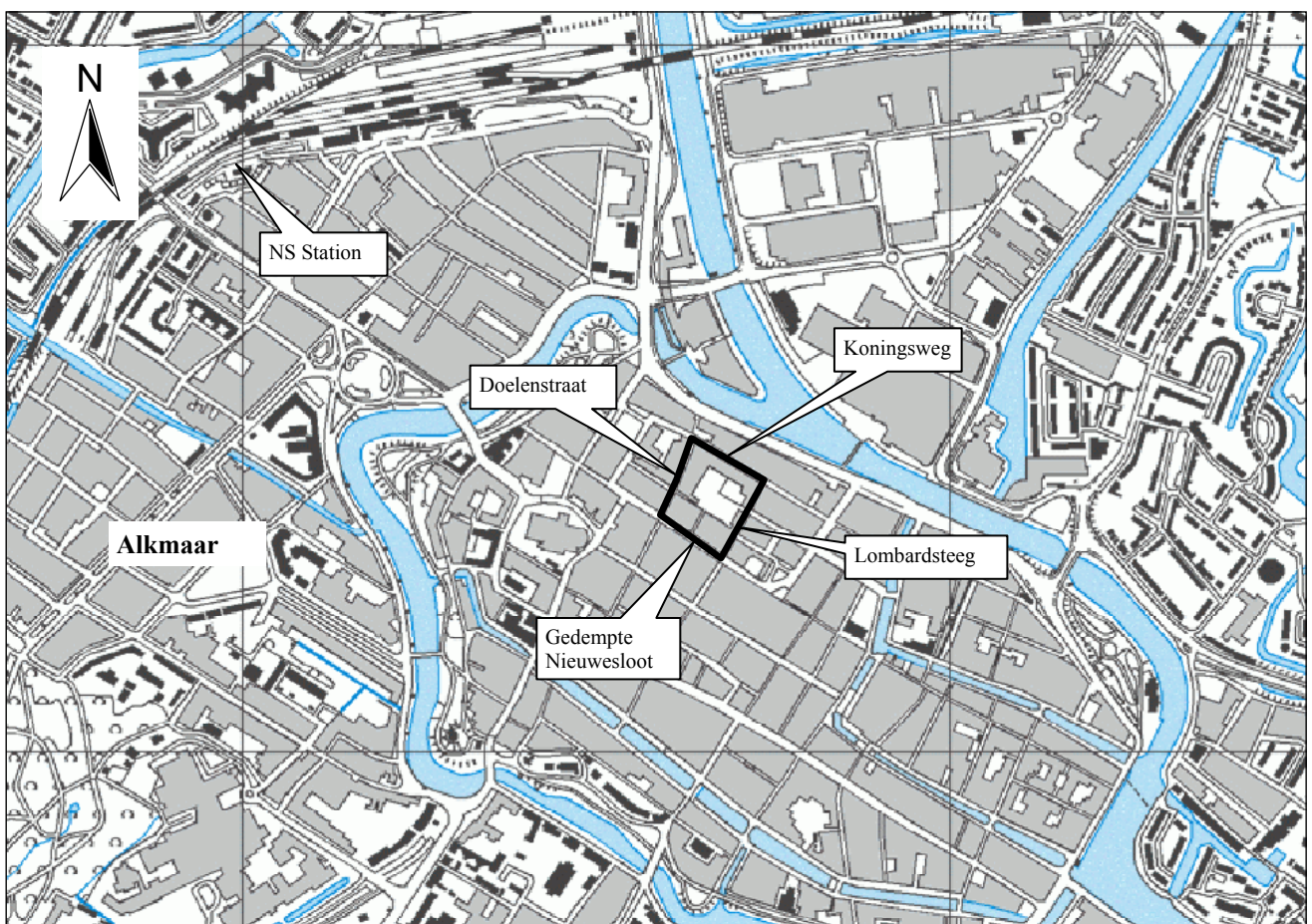
Vandaar dat bureau Van der Goes en Groot in de tweede helft van 2009 een vervolgonderzoek heeft uitgevoerd naar de aanwezigheid en verspreiding van vleermuizen in het plangebied.

Dit rapport doet verslag van dit onderzoek.

1.2 Het plangebied

Het plangebied bevindt zich in het oude centrum van Alkmaar (zie Figuur 1). Het bestaat uit het doodlopende Doelenveld dat eindigt in een door gebouwen omsloten terrein met parkeer- en speelplaatsen. Het plangebied wordt begrensd door de Koningsweg, Lombardsteeg, Gedempte Nieuwesloot en Doelenstraat.

De bebouwing in het plangebied bestaat uit zowel oude als moderne gebouwen. Sommige van de gebouwen worden bewoond. In de andere gebouwen bevinden zich onder andere een supermarkt, een voormalig museum, een bioscoop, horeca, kantoren of winkelruimten. In het plangebied is enig stedelijk groen aanwezig in de vorm van een voormalige museumtuin, een tuin behorend bij het Hofje van Bijlevelt en straatbomen aan het Doelenveld.

Figuur 1. Ligging van het onderzoeksgebied.

2 Flora en faunawet

2.1 Zorgplicht

Een belangrijke bepaling van de Flora- en faunawet is de zorgplicht in artikel 2. Hierin staat “dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.”

2.2 Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet bepaalt dat het verboden is planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (art. 8).

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen, dan wel opzettelijk te verontrusten (artt. 9 en 10).

Verder is het verboden van beschermde diersoorten nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (art. 11) en dit geldt ook voor eieren (art. 12).

Vogelnesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn vallen onder de definitie van vaste rust- of verblijfplaatsen en zijn daarom jaarrond beschermd.

2.3 Vrijstellingen

Bij Algemene Maatregel van Bestuur is de Mol vrijgesteld van de verboden van de artikelen 9 t/m 11 en daarnaast zijn Bosmuis, Veldmuis en Huisspitsmuis vrijgesteld in of op gebouwen of daarbij behorende erven¹.

In een ministeriële regeling zijn vervolgens nog andere algemene soorten aangewezen die alleen vrijgesteld zijn van de verboden van de artikelen 8 t/m 12, indien het gaat om werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud, van bestendig gebruik of van ruimtelijke ontwikkeling en

¹ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, Staatsblad 2000, 525, art. 16e

inrichting². Voor deze soorten hoeft dan geen ontheffing te worden aangevraagd, maar de zorgplicht blijft onverminderd gelden. Dit wordt het “lichtste beschermingsregime” genoemd, geldend voor de z.g. “tabel 1”-soorten (zo genoemd naar de toelichting bij de bovengenoemde Regeling en ook gehanteerd in de LNV-brochure “Buiten aan het werk?”). Broedvogels vallen hier niet onder.

2.4 Ontheffingsmogelijkheid

De realisatie van activiteiten, zoals het aanleggen van woningbouw- of bedrijventerreinen, heeft veelal beschadiging of de vernieling tot gevolg van de voortplanting- en rustplaatsen van de in het gebied voorkomende beschermde soorten. In bepaalde gevallen moet dan ontheffing volgens artikel 75 van de Flora- en faunawet³ aangevraagd worden.

Als er andere beschermde soorten voorkomen dan de soorten die zijn vrijgesteld van de verboden, kan de voorgenomen (bouw)activiteit alleen worden gerealiseerd als een ontheffing is verleend. De vraag of de ontheffing kan worden verleend zal worden beoordeeld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, op basis van de twee andere beschermingsregimes⁴:

- ♣ Zwaar beschermingsregime, geldend voor soorten van bijlage IV van de Habitatrictlijn en voor apart aangewezen soorten in een vernieuwde “bijlage 1” van het Besluit vrijstellingen beschermde dier- en plantensoorten. Zij vormen samen de “tabel 3”-soorten. Ook vogels vallen hieronder.
- ♣ Minder zwaar beschermingsregime, geldend voor de overige beschermde soorten (“tabel 2”), maar niet de eerdergenoemde algemene soorten (“tabel 1”).

Indien men in het bezit is van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode hoeft bij werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud en van bestendig gebruik voor de tabel 2-soorten en ook voor vogels geen ontheffing aangevraagd te worden.

2.5 Procedure

Bij ruimtelijke ingrepen dient beoordeeld te worden in welke mate er sprake is van negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op aanwezige soorten.

² Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet, Staatscourant 2 februari 2005, nr. 23

³ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, Staatsblad 2000, 525

⁴ wijziging in Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten in Staatsblad 2004, 501, vnl. artt. 16b en 16c

Dit hangt af van de fysieke uitvoering daarvan en de periode waarin dit wordt ondernomen.

Zijn er negatieve effecten op soorten van het zware of minder zware beschermingsregime, dan dient een “Aanvraag ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vierde lid of vijfde lid onderdeel c” te worden ingediend bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV. Deze aanvraag dient onder andere vergezeld te gaan van:

- ♣ het desbetreffende projectplan;
- ♣ een actuele inventarisatie naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plan-gebied;
- ♣ een beschrijving van de te verwachten schade voor de in de aanvraag vermelde soorten;
- ♣ een beschrijving hoe de schade aan de beschermde soorten tot een minimum kan worden beperkt;
- ♣ een beschrijving van voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen indien schade onvermijdelijk is;

Voor de eerdergenoemde “tabel 3-soorten” dient wegens een uitgebreide toets ook te worden vermeld:

- ♣ onderbouwing van de keuze voor de geplande locatie van de voorgenomen activiteit en onderzoek naar alternatieve locaties;
- ♣ de onderbouwing van het maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit;
- ♣ een toelichting op de afweging van de voorgenomen activiteit.

De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan het criterium “doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau)”. Er dient rekening te worden gehouden met een doorlooptijd van 2 maanden.

3 Methode

Aan de hand van een inventarisatie zijn de aanwezigheid en de verspreiding van vleermuizen in het plangebied in kaart gebracht. Tevens is het belang van het plangebied voor vleermuizen onderzocht door te zoeken naar verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (gebiedsfuncties). Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een interne handleiding. Deze handleiding volgt de meest recente versie van het protocol voor vleermuisinventarisaties zoals dat is opgesteld door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus.

Aan de hand van een visuele inspectie bij daglicht zijn potentiële vleermuisverblijfplaatsen in gebouwen en beplanting vastgesteld. Het feitelijke terreingebruik door vleermuizen is 's nachts met behulp van een batdetector onderzocht.

Er zijn veldbezoeken gebracht in de periode juni tot en met begin oktober van 2009. Zie Tabel 1 voor bezoekdata, weercondities, opzet en de geleverde inzet van de veldbezoeken.

Tabel 1.

Overzicht en informatie van de veldbezoeken ten behoeve van het vleermuizenonderzoek in plangebied Doelenveld te Alkmaar in 2009.

Datum	Tijd	Weer	Opzet	Inzet
30-06	8:15 – 9:45	n.v.t.	Visuele inspectie naar mogelijke verblijfplaatsen	Twee personen
02-07	3:00 - 5:00	Bew: 0/8, Wind: stil, Temp: 15°C	Kraamkolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Twee personen met batdetectors
03-07	3:30 – 5:00	Bew: 0/8, Wind: Oost 1, Temp: 18°C	Kraamkolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Twee personen met batdetectors
24-07	3:45 – 5:30	Bew: 6/8, Wind: Zuid 2, Temp: 16°C	Kraamkolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Twee personen met batdetectors
24-09	19:45 – 23:15	Bew: 0/8, Wind: stil, Temp: 15°C dalend naar 10°C	Paarverblijven, vliegroutes en foerageerplaatsen	Twee personen met batdetectors
5-10	20:00 – 22:15	Bew: 6/8, Wind: Zuid 2, Temp: 12°C, regen tot 21:00	Paarverblijven, vliegroutes en foerageerplaatsen	Twee personen met batdetectors

4 Resultaten

Er zijn drie soorten vleermuizen waargenomen in het onderzochte gebied, namelijk: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger.

Laatvliegers zijn alleen hoog overvliegend waargenomen en vertoonden geen gebondenheid met het onderzochte plangebied. Het aantal waarnemingen dat tijdens de veldbezoeken van vleermuizen is gedaan, was beperkt. Grote activiteit van vleermuizen binnen het plangebied gedurende de nacht is tijdens de veldbezoeken niet waargenomen.

4.1 Verblijfplaatsen

Er zijn geen kraamkolonies vastgesteld in het onderzoeksgebied. Op twee plekken is sociale activiteit (balts) van vleermuizen waargenomen (Bijlage 1). In de museumtuin en in nabijheid van de speelplek werden gedurende meerdere bezoeken roepende mannetjes van de Gewone dwergvleermuis waargenomen. Het is zeker dat het meerdere individuen betrof, omdat ze ook tegelijkertijd zijn waargenomen. Hoewel invliegen van deze dieren niet is waargenomen, is niet uitgesloten dat er tijdelijke (paar-)verblijven in de bebouwing aanwezig zijn.

Veldonderzoek naar winterverblijven van vleermuizen is niet uitgevoerd. Op basis van de bevindingen van het huidige onderzoek valt gebruik van de bebouwing als winterverblijf niet uit te sluiten. Met name het oude kerkgebouw (voormalig museum) en de oude bebouwing van het Hofje van Bijlevelt zouden mogelijk geschikt kunnen zijn.

4.2 Vliegroutes

Binnen het onderzochte gebied zijn geen vliegroutes vastgesteld. Tussen de bebouwing van de Koningsweg, langs de noordrand van het onderzoeksgebied, werden wel regelmatig langsvliegende Gewone dwergvleermuizen waargenomen. Dit valt echter net buiten de onderzochte bebouwing.

4.3 Foerageergebieden

Van sterk geconcentreerde jachtactiviteit van vleermuizen binnen het plangebied is geen sprake. Het betrof tijdens een veldbezoek hooguit twee à drie jagende Gewone dwergvleermuizen. De zogenaamde Museumtuin, direct ten oosten van het huidige Yxiegebouw werd tijdens alle bezoeken benut als jachtplaats.

5 Conclusies en aanbevelingen

- ♣ Het plangebied Doelenveld te Alkmaar wordt extensief gebruikt als foerageergebied door Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis als onderdeel van een groter gebied.
- ♣ Het plangebied speelt geen belangrijke rol als trekroute voor vleermuizen.
- ♣ In de bebouwing van het plangebied bevinden zich mogelijk paarverblijven of winterverblijven van Gewone dwergvleermuizen. Er werden tijdens meerdere bezoeken verschillende Gewone Dwergvleermuizen vastgesteld met baltsroep, hetgeen duidt op paarverblijven, deze vleermuizen werden niet invliegend gezien.
- ♣ Voor de aangetroffen vleermuizen die mogelijk met paarverblijven en/of winterverblijven in de bebouwing aanwezig zijn, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend, waarin passende mitigerende en compenserende maatregelen worden beschreven.
- ♣ Bij ‘passende mitigerende maatregelen’ kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de planning van de werkzaamheden waarbij zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de seizoensactiviteiten van de Gewone dwergvleermuis in relatie met de rol die het plangebied daarbij speelt. Omdat in het plangebied alleen baltsactiviteit is waargenomen en daaruit voortvloeiend mogelijk winterverblijven aanwezig zijn, zou voor *vleermuizen* de periode na het uitvliegen uit de winterverblijven tot de periode dat kraamkolonies worden gevormd, dus ruwweg de periode april-mei de beste tijd zijn om werkzaamheden aan de gebouwen uit te voeren. Ook kunnen sloopwerkzaamheden rond gevoelige plekken zoveel mogelijk uitgevoerd worden door de gebouwen te ‘strippen’ zodat eventueel aanwezige dieren de kans krijgen te vluchten. Als compensatie kan worden gedacht aan nieuwe mogelijkheden voor verblijfplaatsen die in de te realiseren nieuwbouw worden aangebracht. Zie bijvoorbeeld www.waveka.nl.

Voor alle beschermde soorten (alle regimes) geldt de zorgplicht (zie §2.1). Teneinde de zorgplicht na te leven kan men voorafgaand aan de werkzaamheden de volgende praktische richtlijnen hanteren:

- ♣ Het slopen van de gebouwen en verwijderen van begroeiing dient buiten het broedseizoen plaats te vinden om verstoring van broedvogels te voorkomen. Het broedseizoen loopt ruwweg van maart-juli.

6 Literatuur

- BEER, R. DE & J. GROOT, 2009. *Doelenveld te Alkmaar, toetsing in het kader van de Flora- en faunawet*. Van der Goes en Groot, Alkmaar.
- BRIGGS, B. & D. KING, 1998. *The Bat Detective. A fieldguide for bat detection*. Stag Electronics, West Sussex.
- BROEKHUIZEN, S., B. HOEKSTRA, V. VAN LAAR, C. SMEENK & J.B.M. THISSEN (RED.), 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. 3^e herziene druk. Utrecht.
- CREEMERS, R.C.M., 1996. *Bedreigde en kwetsbare reptielen en amfibieën in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst*. Nijmegen.
- CUR, 1999. *Natuurvriendelijke oevers: Fauna (red. H. Hollander)*. Hoofdstuk 6 Monitoring en evaluatie, pp. 76-105. Publicatie 203, Stichting CUR, Gouda.
- HOLLANDER, H. & P. VAN DER REEST, 1994. *Rode lijst van bedreigde zoogdieren in Nederland (basisdocument)*. Utrecht.
- KAPTEYN, K., 1995. *Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding*. Provincie Noord-Holland, Noordhollandse Zoogdierstudiegroep, Het Noordhollands Landschap, Haarlem.
- LANGE, R., P. TWISK, A. VAN WINDEN & A. VAN DIEPENBEEK, 1994. *Zoogdieren van West-Europa*. Utrecht.
- LIMPENS, H., K. MOSTERT & W. BONGERS (RED.), 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen: onderzoek naar verspreiding en ecologie*. Utrecht.
- SDU UITGEVERS, 2002-2007. *Flora- en faunawet, bewerkt en toegelicht door mr. L. Boerema, M.A. Huber, mr. drs. D. van der Meijden, J.A.M. van Spaandonk & mr. A.S. Vreugdenhil*. Koninklijke Vermande, Den Haag.
- WISMEIJER, H., 2002. *Zoogdieren van Europa*. ANWB bv, TIRION Uitgevers bv, Baarn.

Bijlage 1 Baltsplaatsen Gewone dwergvleermuis

